

litike in gledanj kot zaradi opažanj, doživljanj in vsakdanjih razpoloženj mladega slovenskega liberalnega inteligenta tistega časa.

Vasilij Melik

Jelka Melik, Kazensko sodstvo na Slovenskem 1919-1929 s posebnim ozirom na arhivsko gradivo Deželnega sodišča v Ljubljani, Ljubljana, Arhiv Republike Slovenije, 1994, 123 strani

Prižujoča knjiga je magistrsko delo Jelke Melik. V njej je precej več kot bi lahko sklepali iz naslova, saj imamo arhivisti pred sehoj delo, ki po svoji vsebini daje osnovne podatke za gradivo kazenskih zadev od leta 1873 do leta 1929, pri čemer nam postane jasna organizacija in vloga sodišč in tožilstev na vseh stopnjah kazenskega postopka ter sestava arhivskega gradiva pri organih, udeleženih v kazenskem postopku.

Knjigo s 23 poglavji hi lahko razdelili v štiri vsebinske sklope. Prva štiri uvodna poglavja predstavijo položaj kazenskega sodstva v Kraljevini SHS, ki ima na slovenskem ozemlju osnove v avstrijskem pravnem sistemu in organizaciji sodne oblasti. Še posebej pomembno je poglavje o razvoju slovenske pravne terminologije, ki je imela posebno mesto v prizadevanjih slovenskih pravnikov 19. stoletja, je pa danes nemalokrat težko razumljiva.

Osrednji del knjige so poglavja s področja kazenskega prava, to je o razvoju kazenskega procesnega prava s poudarkom na analizi kazenskopravnega reda iz leta 1873, ki obsega opis subjektov in objektov kazenskega postopka ter vrste kazenskega postopka. Spoznamo zunanjo organizacijo kazenskega sodstva (vrste sodišč in njihove pristojnosti v kazenskem postopku) ter notranjo organizacijo in poslovanje sodišč od organizacije sodne uprave in sodne pisarne, vrste in sestave spisov, vpisnike in druge pomožne evidencije ter sistem odlaganja in označevanja spisov. Nadalje je govora o ostalih subjektivnih postopkih, to je o pristojnostih in organizaciji državnega pravdnštva in o položaju zasebnih tožilcev ter obdolžencev in njihovih zagovornikov.

Kar sedem poglavij je posvečenih vrstam kazenskega postopka, ker je poznavanje le-teh ključ za razumevanje spisovnega gradiva, ki se nahaja v kazenskih spisih. Razložen je red kazenski postopek zaradi hudodelstev in prekrškov od uvodnih poizvedb in uvodne preiskave do vložitve obtožnice, priprave na glavno obravnavo in same glavne obravnave pri sodnih zhorih prve stopnje in pri porotnih sodiščih. Za prestopke, ki so hili v pristojnosti okrajnih sodišč, je

postopek obsegal le predhodni postopek in glavno obravnavo.

Sledijo poglavja o pravnih sredstvih oziroma o procesnih dejanjih, dovoljenih prizadetim osebam za izpodbijanje sodnih odločb. Govora je o rednih pravnih sredstvih (zoper sodbe zbornih sodišč prve stopnje in porotnih sodišč ter zoper sodbe okrajnih sodišč) in o izrednih pravnih sredstvih (obnova postopka, izredna revizija in ničnostna pritožba za varstvo zakonitosti).

V zvezi s kazenskim postopkom je opisan še postopek proti odsotnim in pobeglim storilecem hudodelstev in prekrškov, skrajšani ali mandatni postopek ter postopki iz meddržavnih pogodb. Osrednji sklop poglavij se zaključuje s predstavitev kazenskega materialnega prava oziroma avstrijskega kazenskega zakona o hudodelstvih, pregreških in prestopkih iz leta 1852 z vsemi kasnejšimi spremembami in s tiskovnimi zadevami kot posebnimi kaznivimi dejanji.

Tretji vsebinski sklop - arhivistični - predstavlja 18. in 19. poglavje o kazenskih zadevah obravnavane časa kot arhivskem gradivu v slovenskih arhivih in vzrokih za skromne količine ohranjenega gradiva. Če razumemo kazensko pravo, tako materialno kot procesno, se lahko le strinjamo z načinom urejanja in popisovanja arhivskega gradiva kot ga je avtorica predstavila, obrazložila oziroma predlagala.

Celotno delo zaokrožijo zaključna štiri poglavja z opombami, viri in literaturo.

Skratka, pred nami je delo, ki ga noben arhivist pri svojem delu na gradivu s področja kazenskega prava v obdobju od 1873 do leta 1929 ne sme prezreti, ker je v njem vse, kar mora če že ne vedeti, pa vsaj v polni meri upoštevati.

Žarko Bizjak

Vladimir Sunčič, Komisija za agrarne operacije, 1885-1945, tretji del, Sp-Ž, Ljubljana, 1994, strani 913-1440

Po preteku dveh let je izšel 3. del inventarja Komisije za agrarne operacije 1885-1945, črka Sp-Ž, ki ga je izdal Arhiv Republike Slovenije. Ta zvezek obsega strani 913-1440, in sicer dosjeje od številke 1495-2499. Gradivo teh dosjejev je vloženo v arhivske škatle od zaporedne številke 169-265. Prvotni načrt inventarja je obsegal 3 dele, ker pa v inventarni popisu ni zajeto gradivo območja nekdanje Notranjske, ki je bilo leta 1929 izročeno Kraljevini Italiji in je bilo v skladu z mirovno pogodbo iz leta 1947 vrnjeno Sloveniji, bo treba pripraviti še 4. del tega inventarja.

Tretji del inventarja Komisije za agrarne operacije v Ljubljani po vsebini nekoliko odstopa od prvih dveh delov in vsebuje: seznam sodnih okrajev z agrarnimi